

RECHTSPRAAK

Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland/Vereniging van oud-medewerkers ECN (OMEN)

Werkgever is bevoegd pensioenregeling eenzijdig te wijzigen (voor inwerkingtreding Pensioenwet). Wijzigingsbeding in pensioenovereenkomst tussen werknemer en werkgever blijft doorwerken ook na einde arbeidsovereenkomst

ECN had tot 1 januari 2007 de pensioenregeling van zijn werknemers ondergebracht bij Centraal Beheer Achmea. Tot 1 januari 1990 kende artikel 9 van het destijds toepasselijke pensioenreglement 1964 een door de verzekeraar gegarandeerde vaste indexering van 3% per jaar waarvoor een reserve werd aangehouden. Artikel 11 lid 5 respectievelijk lid 6 van pensioenreglementen 1990 respectievelijk 1999 houdt een premiebetalingsvoorbehoud in voor het geval van 'een zodanig ingrijpende wijziging van de financiële omstandigheden waarin de werkgever verkeert dat (ongewijzigde) continuering van de pensioenregeling niet langer mogelijk is'. Artikel 18 van de pensioenreglementen 1990 en 1999 bevat het volgende wijzigingsbeding: '1. De in dit pensioenreglement omschreven pensioenregeling kan door de werkgever worden gewijzigd of ingetrokken na overleg met de betrokken werknemers. Met name kan hiervan gebruik worden gemaakt indien: (...) 2. Bij wijziging of intrekking van de pensioenregeling blijven de ten tijde van de wijziging of intrekking op grond van gedane pensioenstortingen reeds verkregen rechten op pensioen en premievrije aanspraken gehandhaafd.' Artikel 20 van het pensioenreglement 1964 bevat een vergelijkbaar wijzigingsbeding. Met ingang van 1 januari 1998 heeft ECN een gesepareerd beleggingsdepot gevormd waarin een gedeelte van de pensioenreserve is ondergebracht. Dit beleggingsdepot is in 2002 geliquideerd wegens grote verliezen. Met ingang van 1 januari 2003 heeft ECN het toekennen van toeslagen op pensioenaanspraken/rechten gestaakt. OMEN heeft in deze procedure een verklaring voor recht gevorderd dat ECN niet bevoegd was de pensioenreglementen eenzijdig te wijzigen voor de oud-medewerkers die op 1 januari 2007 (op deze datum zijn pensioenen overgedragen aan ABP) niet meer in dienst waren. Het hof heeft geoordeeld dat ECN onvoldoende zwaarwichtig belang had de opgebouwde rechten tot 1 januari 2007 niet te indexeren. ECN stelt zich – in het principale cassatieberoep – op het standpunt dat het hof een verkeerde beoordelingsmaatstaf heeft aangelegd. OMEN stelt zich in het incidentele cassatieberoep op het standpunt dat de wijzigingsbevoegdheid inmiddels is uitgewerkt, nu de arbeidsovereenkomsten tussen OMEN en ECN is geëindigd.

De Hoge Raad oordeelt als volgt. De op 26 december 2006 geldende Pensioen- en Spaarfondsenwet voorzag niet in een beoordelingsmaatstaf als die van artikel 19 Pw, noch in enige andere maatstaf voor de beoordeling van een eenzijdige wijziging in pensioenreglementen. Voor zover de pensioenreglementen ECN de bevoegdheid tot wijziging gaven, betekent dit dat het gebruikmaken van die bevoegdheid in beginsel geoorloofd was en dus niet dat die geoorloofdheid afhankelijk was van een belangenafweging als die van artikel 19 Pw. Hiervan uitgaande werd de uitoefening van deze bevoegdheid slechts beperkt voor zover ECN van die bevoegdheid misbruik maakte (art. 3:13 BW) of uitoefening van die bevoegdheid in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn (art. 6:248 lid 2 BW). Nu het hof voorts onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de financieringsrichtlijnen voor ECN, komt de cassatieklacht juist voor.

Wat het incidentele beroep betreft, oordeelt het hof als volgt. Indien sprake is van pensioenaanspraken, brengt het einde van de arbeidsovereenkomst nog niet mee dat de rechtsverhouding tussen de betrokken partijen als 'uitgewerkt' moet worden aangemerkt. In dat geval wordt die rechtsverhouding, zij het met gewijzigde hoedanigheid van de partijen, voortgezet in de pensioenovereenkomst. Nu het in dit geding erom gaat wat in de aldus voortgezette rechtsverhouding geldt, valt niet in te zien waarom de enkele omstandigheid dat de arbeidsovereenkomst is geëindigd, zou moeten meebrengen dat de aanspraak op indexatie in de pensioenfase onaantastbaar zou zijn. Of – en zo ja, in hoeverre – die aanspraak kan worden aangetast, is afhankelijk van de wet en de regels die de uitvoering van de pensioenovereenkomst beheersen en van de inhoud van die overeenkomst. OMEN klaagt verder over het oordeel van het hof dat artikel 18 lid 1 van de pensioenreglementen 1990 en 1999 zich niet er tegen verzet dat die reglementen ten opzichte van voormalige werknemers worden gewijzigd. Volgens het onderdeel volgt uit de omstandigheid dat beide pensioenreglementen naar hun tekst kunnen worden gewijzigd 'door de werkgever' en 'na overleg met de betrokken werknemers' dat een zodanige wijziging alleen de zittende werknemers kan betreffen. Het onderdeel faalt in zoverre. De desbetreffende artikelen bepalen naar hun tekst niet dat de pensioenreglementen niet ten opzichte van ex-werknemers kunnen worden gewijzigd, en ook bij een uitleg volgens de in het middel genoemde cao-norm behoefde het enkele feit dat in die artikelen ECN wordt vermeld als 'de werkgever' en wordt gesproken van (overleg met) 'werknemers' het hof niet ervan te weerhouden de wijzigingsbevoegdheid mede te betrekken op de – uit arbeidsovereenkomsten voortvloeiende – verhouding tussen ECN en haar voormalige werknemers met pensioenaanspraken. Daarbij is van belang dat, zoals het hof ook heeft benadrukt, het tweede lid van artikel 18 waarborgt dat de op grond van gedane premiestortingen verkregen rechten op pensioen en reeds toegekende indexering gehandhaafd blijven. Het hof behoefde zijn oordeel niet verder te motiveren dan het heeft gedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 06-09-2013

ECLI: ECLI:NL:HR:2013:CA0566

Zaaknummer: 12/00490

Rechters: E.J. Numann, A.M.J. van Buchem-Spapens, C.A. Streefkerk, A.H.T. Heisterkamp en G. Snijders

Advocaten: R.A.A. Duk en H.J.W. Alt

Wetsartikelen: 3:13 BW en 6:248 BW